

Wyrok z dnia 18 grudnia 2002 r.

I PK 44/02

Aktualnym orzeczeniem lekarskim w rozumieniu art. 229 § 4 k.p. jest orzeczenie stwierdzające stan zdrowia pracownika w dacie, w której ma być dopuszczony do pracy. Zachowuje ono aktualność w okresie w nim wymienionym, jednak staje się nieaktualne w przypadku wystąpienia w tym okresie zdarzeń, które mogą wskazywać na zmianę stanu zdrowia pracownika.

Przewodniczący SSN Barbara Wagner, Sędziowie SN: Krystyna Bednarczyk (sprawozdawca), Herbert Szurgacz.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 18 grudnia 2002 r. sprawy z powództwa Heleny Marii G. przeciwko Międzywojewódzkiej Handlowej Spółdzielni Inwalidów w K. o przywrócenie do pracy i inne roszczenia, na skutek kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie z dnia 23 października 2001 r. [...]

1. o d d a l i ł kasację
2. zasądził od pozwanej na rzecz powódki 1000 zł (jeden tysiąc) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

U z a s a d n i e

Wyrokiem z dnia 22 stycznia 2001 r. [...] Sąd Rejonowy dla Krakowa-Nowej Huty w Krakowie-Sąd Pracy oddalił powództwo Haliny Marii G. przeciwko Międzywojewódzkiej Handlowej Spółdzielni Inwalidów w K. o przywrócenie dotychczasowych warunków pracy i płacy, zapłatę wynagrodzenia, ustalenie okresu urlopu wypoczynkowego, zapłatę ekwiwalentu za urlop wypoczynkowy i przywrócenie do pracy. Sąd ustalił, że powódka będąca członkiem spółdzielni pracowała u pozwanej od 1974 r., przy czym od grudnia 1994 r. zajmowała stanowisko członka zarządu i zastępcy kierownika ogólnego Spółdzielni. W okresie od 24 września 1998 r. do 17 listopada 1998 r. korzystała ze zwolnienia lekarskiego w związku z wypadkiem w dro-

dze z pracy. W dniu 28 grudnia 1998 r. lekarz zakładowy wydał orzeczenie o zdolności do pracy na zajmowanym stanowisku z ograniczeniem pracy do ½ etatu i „bez stresów”. Od tego orzeczenia powódka złożyła odwołanie do Wojewódzkiego Ośrodka Medycyny Pracy w K., który poinformował ją, że sprawa ograniczenia czasu pracy jest sprawą między pracownikiem a pracodawcą. Od 28 grudnia 1998 r. powódka ponownie korzystała ze zwolnienia lekarskiego przez 177 dni. W dniu 24 czerwca 1999 r. otrzymała orzeczenie lekarskie z poradni medycyny pracy stwierdzające, że jest zdolna do wykonywania pracy na dotychczasowym stanowisku ekonomistki, które to orzeczenie przedstawiła pozwanej. W dniu 25 czerwca 1999 r. rada nadzorcza pozwanej wypowiedziała powódce warunki pracy i płacy w ten sposób, że powierzyła jej obowiązki zastępcy kierownika ogólnego w wymiarze ½ etatu z wynagrodzeniem wynoszącym połowę dotychczasowego wynagrodzenia. Jako podstawę prawną wypowiedzenia zmieniającego wskazano art. 229 § 4 Kodeksu pracy oraz art. 184 § 1 pkt 2 Prawa spółdzielczego i powołano się na zaświadczenie lekarskie z dnia 28 grudnia 1998 r. Od tego wypowiedzenia powódka złożyła odwołanie do Sądu Pracy. Od 28 czerwca 1999 r. do 30 września 1999 r. powódka korzystała z urlopu wypoczynkowego. Po zakończeniu urlopu zgłosiła się do pracy, a w dniu 6 października 1999 r. otrzymała zaświadczenie lekarskie o zdolności do wykonywania pracy na stanowisku zastępcy prezesa zarządu na okres jednego roku. W dniu 27 października 1999 r. walne zgromadzenie pozwanej podjęło uchwałę o zmianie statutu spółdzielni wprowadzającą jednoosobowy zarząd z wymogiem wyższego wykształcenia członka zarządu. W związku z tą zmianą rada nadzorcza uchwałą z dnia 16 grudnia 1999 r. zmieniła strukturę organizacyjną zarządu przez likwidację stanowiska zastępcy prezesa i zastępcy kierownika ogólnego spółdzielni. W dniu 30 grudnia 1999 r. pozwana wypowiedziała powódce spółdzielczą umowę o pracę powołując się na przyczyny statutowe, ekonomiczne i organizacyjne. Zdaniem Sądu orzeczenie lekarskie z dnia 28 grudnia 1998 r. stwierdzające przeciwwskazania do pracy w pełnym wymiarze czasu pracy uzasadniało zmianę warunków pracy i płacy. Kolejne zaświadczenie lekarskie z dnia 25 czerwca 1999 r. zawierało niepełne informacje co do stanowiska zajmowanego przez powódkę. Likwidacja stanowiska pracy dokonana w wyniku zmiany statutu uzasadniała definitywne wypowiedzenie spółdzielczej umowy o pracę. Roszczenie o wypłatę ekwiwalentu za urlop wypoczynkowy okazało się nieuzasadnione, gdyż urlop został powódce udzielony w naturze.

Po rozpoznaniu apelacji powódki od tego wyroku Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie wyrokiem z dnia 21 października 2001 r. [...] zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że przywrócił powódkę do pracy u pozwanej i zasądził od pozwanej na jej rzecz kwotę 11.061,90 zł tytułem wynagrodzenia za okres pozostawania bez pracy, kwotę 5.529 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 1 lutego 2000 r. oraz kwotę 2.250 zł tytułem kosztów postępowania, a w pozostałym zakresie oddalił apelację. Sąd Okręgowy uznał, że orzeczenie uznające za zgodne z prawem wypowiedzenie warunków pracy i płacy zapadło z naruszeniem art. 184 ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (Dz.U. Nr 30, poz. 210 ze zm.). Przepis ten przewidujący szczególną ochronę trwałości spółdzielczego stosunku pracy pozwala na wypowiedzenie członkowi spółdzielni warunków pracy i płacy w razie utraty przez członka zdolności do wykonywania dotychczasowej pracy stwierdzonej orzeczeniem lekarskim. Uznając, że orzeczenie lekarskie z dnia 28 grudnia 1998 r. upoważniało do zmiany warunków pracy i płacy, Sąd pierwszej instancji pominął okoliczność, że w dacie wypowiedzenia zmieniającego orzeczenie to było nieaktualne, a powódka przedstawiła w dniu 25 czerwca 1999 r. orzeczenie lekarskie stwierdzające zdolność do wykonywania pracy na dotychczasowym stanowisku. W dacie dokonania wypowiedzenia warunków pracy i płacy nie istniały przyczyny uzasadniające to wypowiedzenie. Nieprawidłowe było również uznanie za uzasadnione i zgodne z prawem wypowiedzenia spółdzielczej umowy o pracę. Zgodnie z art. 187 Prawa spółdzielczego spółdzielnia może rozwiązać spółdzielczą umowę o pracę w czasie trwania członkostwa w razie zmniejszenia na podstawie uchwały rady spółdzielni zatrudnienia podyktowanego gospodarczą koniecznością oraz przyznania członkowi prawa do emerytury. Warunki takie nie zaistniały w pozwanej Spółdzielni, gdyż rada nadzorcza nie podejmowała uchwały o zmniejszeniu zatrudnienia podyktowanym gospodarczą koniecznością. Z protokołu posiedzenia rady nadzorczej wynika, że w dniu 16 grudnia 1999 r. podjęta została uchwała dotycząca zmiany schematu organizacyjnego Spółdzielni poprzez wprowadzenie zarządu jednoosobowego, skutkiem czego była likwidacja stanowiska pracy powódki. Sama likwidacja stanowiska pracy nie przesądza o zasadności wypowiedzenia członkowi spółdzielni stosunku pracy. W spółdzielczym stosunku pracy istnieje zasada pierwszeństwa zastosowania wypowiedzenia warunków pracy i płacy przed wypowiedzeniem definitywnym, co wynika z art. 184 § 1 pkt 1 Prawa spółdzielczego. Takie stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12 kwietnia 1996 r., I PRN 35/96 (OSNAPiUS nr 21, poz.

319), stwierdzając, że w spółdzielczym stosunku pracy w przypadku gospodarczej konieczności zmniejszenia zatrudnienia i zlikwidowania konkretnego stanowiska pracy należy dokonać członkowi spółdzielni wypowiedzenia warunków pracy i płacy. Gdyby to było niemożliwe lub spółdzielca bezpodstawnie odmówił przyjęcia odpowiednich warunków pracy, możliwe jest dokonanie wypowiedzenia definitywnego. Z tych przyczyn należało na podstawie art. 188 § 1 Prawa spółdzielczego przywrócić powódkę do pracy na warunkach obowiązujących przed dokonaniem wypowiedzenia zmieniającego w dniu 25 czerwca 1999 r. i na podstawie art. 188 § 2 i 3 Prawa spółdzielczego zasądzić wynagrodzenie za okres pozostawania bez pracy oraz wynagrodzenie z tytułu skróconego okresu wypowiedzenia i skróconego wymiaru czasu pracy. W tym zakresie Sąd Okręgowy zmienił zaskarżony wyrok. Natomiast roszczenie o ekwiwalent za urlop wypoczynkowy i wyrównanie wynagrodzenia za urlop Sąd uznał za nieuzasadnione i w tej części oddalił apelację powódki.

Wyrok ten w części uwzględniającej apelację powódki zaskarżyła kasacją pozwana i opierając kasację na obu podstawach określonych w art. 393¹ k.p.c. wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Krakowie do ponownego rozpoznania. Jako naruszenie prawa materialnego pozwana wskazała błędne zastosowanie art. 45 § 1 k.p. w związku z art. 188 § 1 Prawa spółdzielczego polegające na braku wymaganego orzeczenia co do warunków przywrócenia, a ponadto błędną wykładnię art. 229 § 4 k.p., wywodzącą, że aktualne orzeczenie lekarskie to orzeczenie oznaczone aktualną datą, pomimo że aktualność ta zawiera w swoim semantycznym i normatywnym brzmieniu również elementy formalnej ważności przewidziane w § 3 ust. 1 i 2 oraz § 4 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 30 maja 1996 r. w sprawie przeprowadzenia badań lekarskich pracowników, zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami oraz orzeczeń lekarskich wydawanych do celów przewidzianych w Kodeksie pracy (Dz.U. Nr 69, poz. 332). Jako drugą podstawę kasacji pozwana wskazała naruszenie art. 223 § 1 k.p.c. poprzez dowolną ocenę materiału dowodowego w postaci ustalenia, że uchwała Rady Nadzorczej Spółdzielni z dnia 16 grudnia 1999 r. nie zawierała elementów gospodarczej konieczności, podczas gdy treść rzeczony uchwały jak wynika z zeznań byłych członków Rady Nadzorczej - implikuje ocenę, że uchwała podjęta została z gospodarczej konieczności, a obraza tej normy miała wpływ na treść orzeczenia, albowiem stała się ona podstawą przywrócenia pracownika do pracy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przedmiotem wyrokowania przez Sąd drugiej instancji w zakresie objętym kasacją były dwa niezależne od siebie roszczenia. Pierwsze dotyczyło uznania za bezskuteczne wypowiedzenia warunków pracy i płacy, które po upływie okresu wypowiedzenia przekształciło się w roszczenie o przywrócenie dotychczasowych warunków pracy i płacy z wyrównaniem wynagrodzenia. Drugie roszczenie dotyczyło uznania za bezskuteczne wypowiedzenia spółdzielczej umowy o pracę i po upływie okresu wypowiedzenia zostało potraktowane jako żądanie przywrócenia do pracy i zasądzenia wynagrodzenia za okres pozostawania bez pracy. Sąd Okręgowy uwzględnił oba roszczenia wydając jedno orzeczenie przywracające powódkę do pracy. Podstawą prawną orzeczenia przywracającego do pracy jest przepis art. 188 § 1 ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (jednolity tekst: Dz.U. z 1995 r. Nr 54, poz. 288). Stanowi on, że w razie naruszenia przez spółdzielnię przepisów art. 184, art. 187 i art. 191 członkowi spółdzielni służy roszczenie o orzeczenie bezskuteczności wypowiedzenia spółdzielczej umowy o pracę lub jej warunków, a jeżeli spółdzielcza umowa o pracę uległa już rozwiązaniu - roszczenie o przywrócenie do pracy na poprzednich warunkach. Z kolei przepis art. 45 § 1 Kodeksu pracy stanowi, że sąd pracy orzeka o bezskuteczności wypowiedzenia, a jeżeli umowa uległa już rozwiązaniu - o przywróceniu do pracy na poprzednich warunkach. Kategorie brzmienie obu przepisów co do przywrócenia do pracy na poprzednich warunkach wyklucza możliwość orzeczenia przywrócenia do pracy na innych warunkach niż obowiązujące przed dokonaniem wypowiedzenia. Orzeczenie przywracające do pracy z powodu sprzecznego z prawem wypowiedzenia warunków pracy i płacy oraz sprzecznego z prawem wypowiedzenia definitywnego oznacza z mocy prawa przywrócenie do pracy na warunkach obowiązujących przed dokonaniem pierwszego wypowiedzenia. Określenie warunków, na jakich powódka została przywrócona do pracy, powinno być zamieszczone w sentencji wyroku, na co słusznie zwraca się uwagę w kasacji. Jednak nieścisłości w tym zakresie mogłyby być wyjaśnione w drodze wykładni wyroku, gdyby orzeczenie było dla stron niezrozumiałe. Z treści zarzutów kasacji wynika jednak, że jest dla pozwanej zrozumiałe, iż oba żądania w zakresie przywrócenia do pracy zostały przez Sąd drugiej instancji uwzględnione. Oddalenie apelacji dotyczy tylko roszczeń pieniężnych z tytułu ekwiwalentu za

urlop wypoczynkowy. Kwestionując zasadność uwzględnienia obu roszczeń powódki pozwana powołuje się na naruszenie prawa materialnego w zakresie oceny prawidłowości wypowiedzenia zmieniającego i naruszenie prawa procesowego w zakresie ustaleń co do braku przyczyn wypowiedzenia definitywnego.

W zakresie pierwszego roszczenia pozwana powołuje się na podstawę wypowiedzenia zmieniającego określoną w art. 184 § 1 pkt 2 Prawa spółdzielczego. Przepis ten stanowi, że wypowiedzenie członkowi spółdzielni warunków pracy i płacy jest dopuszczalne w razie utraty przez członka zdolności do wykonywania dotychczasowej pracy stwierdzonej orzeczeniem lekarskim. Zdaniem pozwanej utrata przez powódkę zdolności do dotychczasowej pracy została stwierdzona zaświadczeniem lekarskim z dnia 28 grudnia 1998 r., a Sąd Okręgowy z naruszeniem art. 229 § 4 k.p. uznał to zaświadczenie za nieaktualne. Zarzut ten jest nieuzasadniony. Przepis art. 229 § 4 k.p. stanowi, że pracodawca nie może dopuścić do pracy pracownika bez aktualnego orzeczenia lekarskiego. Aktualnym orzeczeniem lekarskim w rozumieniu tego przepisu jest orzeczenie wydane po przeprowadzeniu badań w trybie określonym przepisami rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 30 maja 1996 r. w sprawie przeprowadzenia badań lekarskich pracowników, zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami oraz orzeczeń lekarskich wydawanych do celów przewidzianych w Kodeksie pracy, stwierdzające stan zdrowia pracownika w dniu, w której pracownik ma być dopuszczony do pracy. Orzeczenie wydane przed dopuszczeniem pracownika do pracy zachowuje aktualność w okresie wymienionym w tym orzeczeniu, jednak staje się nieaktualne w przypadku wystąpienia w tym okresie zdarzeń, które mogą wskazywać na zmianę w stanie zdrowia. Taką sytuację przewiduje przepis art. 229 § 2 k.p., który stanowi, że w przypadku niezdolności do pracy trwającej dłużej niż 30 dni spowodowanej chorobą pracownik podlega kontrolnym badaniom lekarskim w celu ustalenia zdolności do wykonywania pracy na dotychczasowym stanowisku. Orzeczenie z dnia 28 grudnia 1998 r. stwierdzające ograniczenie zdolności do pracy powódki stało się nieaktualne, kiedy powódka po jego wydaniu stała się całkowicie niezdolna do pracy z powodu choroby. Wyniki trwającego sześć miesięcy leczenia w zakresie odzyskania całkowicie lub częściowo zdolności do dotychczas wykonywanej pracy mogły być ustalone tylko na podstawie orzeczenia lekarskiego wydanego na podstawie badania przeprowadzonego po zakończeniu korzystania przez powódkę ze zwolnienia lekarskiego. Orzeczenie zostało wydane w dniu 25 czerwca 1999 r. i powódka została uznana tym

orzeczeniem za zdolną do pracy na dotychczasowym stanowisku. Jeżeli pozwana nie zgadzała się z treścią wydanego przez lekarza zaświadczenia, mogła na podstawie § 5 ust. 1 powołanego rozporządzenia wystąpić z wnioskiem o przeprowadzenie ponownego badania. Nie mogła natomiast wbrew treści tego zaświadczenia uznać, że powódka utraciła częściowo zdolność do wykonywania dotychczasowej pracy. Słusznie Sąd Okręgowy uznał, że określone w art. 184 § 1 pkt 2 Prawa spółdzielczego warunki uzasadniające dokonanie wypowiedzenia zmieniającego nie zostały spełnione, skoro utrata zdolności do wykonywania dotychczasowej pracy nie została stwierdzona aktualnym zaświadczeniem lekarskim.

W zakresie drugiego roszczenia pozwana kwestionuje ustalenia faktyczne zarzucając, że zostały one dokonane z naruszeniem art. 223 § 1 k.p.c. Tak sformułowany zarzut jest całkowicie bezzasadny, gdyż przepis art. 223 § 1 k.p.c. nie miał w tej sprawie zastosowania. Reguluje on zasady, jakim powinna odpowiadać ugoda sądowa. Sytuacja, w której przepis ten ma zastosowanie, w ogóle w niniejszej sprawie nie wystąpiła. Przy przyjęciu, że przy przytoczeniu podstaw kasacyjnych nastąpił błąd pisarski i skarżącemu chodziło o naruszenie art. 233 § 1 k.p.c., zarzut naruszenia prawa procesowego nie może być uwzględniony. Pozwana zarzuca błąd w ocenie dowodów twierdząc, że wykazała, iż uchwała rady nadzorczej Spółdzielni w zakresie zmiany statutu, zmniejszenia składu osobowego zarządu i likwidacji stanowiska powódki została podyktowana gospodarczą koniecznością, chociaż zwrot ten nie został użyty w uchwale. Brak w uchwale stwierdzenia gospodarczej konieczności dokonania zmian w składzie zarządu oznacza, że rada ta nie wskazała takich przyczyn dokonania zmian. Niezależnie od tego kwestia zmniejszenia zatrudnienia w Spółdzielni spowodowanego gospodarczą koniecznością nie była w ogóle przedmiotem wskazanej uchwały. Uchwała dotyczyła jedynie zmniejszenia składu zarządu. Zgodnie z art. 187 Prawa spółdzielczego spółdzielnia może rozwiązać z członkiem spółdzielczą umowę o pracę w razie zmniejszenia uchwałą rady spółdzielni stanu zatrudnienia podyktowanego gospodarczą koniecznością. Skoro rada spółdzielni nie podjęła uchwały o zmniejszeniu stanu zatrudnienia w spółdzielni z powodu gospodarczej konieczności, wypowiedzenie powódce umowy o pracę na podstawie powołanego przepisu było niedopuszczalne. W sytuacji, gdy zmiany organizacyjne podyktowane potrzebami gospodarczymi dotyczą niektórych stanowisk lub komórek organizacyjnych spółdzielni, dopuszczalne jest jedynie wypowiedzenie członkowi spółdzielni warunków pracy i płacy na podstawie art. 184 § 1 pkt 1 Prawa spółdzielczego. Przepis

ten dopuszcza wypowiedzenie zmieniające w przypadku likwidacji działu pracy, w którym członek jest zatrudniony lub likwidacji zajmowanego przez członka stanowiska pracy. Likwidacja dotychczasowego stanowiska pracy nie uzasadnia zatem definitywnego wypowiedzenia członkowi spółdzielni umowy o pracę, a jedynie pozwala na dokonanie wypowiedzenia zmieniającego. Prawidłowo ustalony stan faktyczny pozwalał zatem na uznanie wypowiedzenia umowy o pracę za sprzeczne z prawem.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy w oparciu o przepis art. 393¹² k.p.c. oddalił kasację jako pozbawioną usprawiedliwionych podstaw.

=====